

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮQUALITY MANAGEMENT SYSTEM FOR TRAINING FUTURE
SPECIALISTS MAJORING IN FINANCE AND ECONOMICS

У статті здійснено обґрунтування структурних складників системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю. Узагальнено, що у межах дослідження систему управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, що відповідає вимогам європейських стандартів, трактуватимемо як сукупність систематично здійснюваних видів діяльності ЗВО, спрямованих на створення організаційних, технічних, економічних та соціальних умов, що гарантують належний рівень і стабільність якості освітньої діяльності студентів зазначених спеціальностей.

Конкретизовано структурні компоненти системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, кожен з яких відбиває її динамічність, інтегральні властивості цілого та характеризується наявністю стійких, повторюваних причинно-наслідкових зв'язків (закономірностей). Кожен компонент педагогічної системи володіє певним «ступенем свободи», що сприяє взаємобогаченню ланок системи шляхом доцільної творчої діяльності викладачів і студентів. Отже, розроблена система є відкритою і нелінійною, що самоорганізовується шляхом систематичного обміну інформацією між суб'єктами освітнього процесу (викладачами і студентами). Розглянемо детальніше структурні компоненти авторської системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю: цільовий – відбиває генеральну мету реалізації системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю – забезпечення високої якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю; методологічний – ретранслює теоретичні основи дослідження; процесуальний блок – характеризує практичний складник організації процесу управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, що здійснювалася шляхом організації внутрішньої та зовнішньої підсистем забезпечення якості професійної підготовки студентів; аналітично-оцінковий – розкриває критеріальні характеристики якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, показники та рівні сформованості професійної компетентності студентів цих спеціальностей; результативний відображає результат – досягнутий рівень якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю.

Ключові слова: система, системний підхід, майбутні фахівці фінансово-економічного профілю, студенти.

The article substantiates the structural components of the quality management system for training future specialists majoring in Finance and Economics. It is generalized that the quality management system of professional training of future specialists majoring in Finance and Economics, which meets the requirements of European standards, will be interpreted in this research as a set of consistently implemented activities of higher educational institutions (HEIs) aimed at creating organizational, technical, economic and social conditions guaranteeing the proper level and stability of the quality of educational activities of students of the said specialties. The structural components of the quality management system of professional training of future specialists majoring in Finance and Economics are specified, each reflecting its dynamism, integral properties of the whole and is characterized by the stable, repetitive causal relationships (patterns). Each component of the pedagogical system has a certain "degree of freedom", which contributes to the mutual enrichment of the system through appropriate creative activities of teachers and students.

Therefore, the developed system is open and non-linear, which is self-organized through the systemic exchange of information between the subjects of the educational process (teachers and students). Let us consider in more detail the structural components of the author's quality management system of professional training of future specialists majoring in Finance and Economics: target – reflects the general purpose of the quality management system of training of future specialists majoring in Finance and Economics – ensuring high quality professional training of future specialists; methodological – retransmits the theoretical foundations of the study; procedural block – describes the practical component of the organization of the quality management of professional training of future specialists majoring in Finance and Economics, which was carried out by organizing internal and external subsystems to ensure the quality of professional training of students; analytical and evaluative – reveals the criteria of the quality of professional training of future specialists majoring in Finance and Economics, indicators and levels of professional competence of students of these specialties; performance – reflects the achieved result – the achieved level of quality of professional training of future specialists majoring in Finance and Economics.

Key words: system, system approach, future specialists majoring in Finance and Economics, students.

УДК 378:67/78:67;5/5
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/24-1.46>

Ісаєв М.А.,
аспірант кафедри державної служби,
адміністрування та управління
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Згідно з основними принципами Болонського процесу однією з умов діяльності ЗВО є система забезпечення якості освітніх послуг на основі проведення моніторингу якості. Саме моніторинг дає змогу ЗВО здійснювати багаторівневу оцінку якості в сфері забезпечення професійної підготовки своїх випускників. В умовах жорсткої конкуренції, відсутності розподілу студентів, насиченості ринку праці фахівцями фінансово-економічної сфери така проблема є актуальною для кожного вищого економічного навчального закладу.

Проаналізувавши наявні підходи до розуміння суті, структури, умов, результатів управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери у ЗВО України, був зроблений висновок, що ще не склалося єдиного підходу до розуміння такої системи, її організації, ефективного застосування і результативності, включаючи професійну спрямованість змісту впроваджуваного моніторингу якості.

Оцінювання результативності навчального процесу в економічних ЗВО має здійснюватися комплексно з урахуванням усіх аспектів навчально-виховного процесу. За такої умови можна гарантувати отримання об'єктивних даних про його стан, забезпечити результативність на основі поетапного відстеження та поточного регулювання. У результаті аналізу теорії моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери ми дійшли висновку, що інформаційне забезпечення, отримане на основі моніторингу якості професійної підготовки у ЗВО, має відображати навчальні досягнення студентів, можливості і результати працевлаштування випускників, їх задоволеність якістю підготовки до професійної діяльності, ефективність роботи викладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор, в яких розглядають цю проблему, і підходи до її розв'язання. Концептуальні ідеї нової стратегії забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців загалом і фінансово-економічної сфери зокрема активно розробляються науковцями (Н. Баб-

кова-Пилипенко [1], О. Булавенко [2], Н. Войнаровська [3], Є. Іванченко [4], Н. Новікова [5], В. Рябенко [6], В. Сацик [7], Н. Сидоренко [8], О. Трякіна [9], А. Харківська [10] та ін.).

Різноманітність і багатогранність досліджень, присвячених управлінню якістю фахового навчання студентів у ЗВО України, мають незаперечну наукову цінність і практичну значущість, однак не вирішують проблему розробки системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю.

Це формує **мету** нашої статті – обґрунтування структурних складників системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. З огляду на багатогранність моніторингу, розглянемо основні характеристики управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери як системи.

Слово «система» має грецьке походження і означає ціле з декількох частин, організацію, порядок, об'єднання. Поняття «система» – одне з основних у науці, воно передбачає наявність декількох об'єктів, які пов'язані між собою і функціонують як єдине ціле [1]. З поняттям системи пов'язаний системний підхід, який застосовується в наукових дослідженнях. При цьому система розбивається на частини з метою спростити процедуру аналізу щодо кожного її елемента, після чого отримані результати знову синтезуються. Сучасний український учений О. Булавенко [2] зазначає, що системний підхід полягає в тому, що кожен більш-менш складний об'єкт розглядається як самостійна система зі своїми особливостями функціонування і розвитку. У нашому дослідженні управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери будемо розглядати як систему, яка об'єднує в собі мету, основні завдання, об'єкти і суб'єкти, принципи та функції, методи вивчення, критерії та показники якості, контрольні заходи.

Оцінка якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери може бути представлена у вигляді комплексу таких критеріїв (рис. 1), де, як відомо, якість визначається ступенем

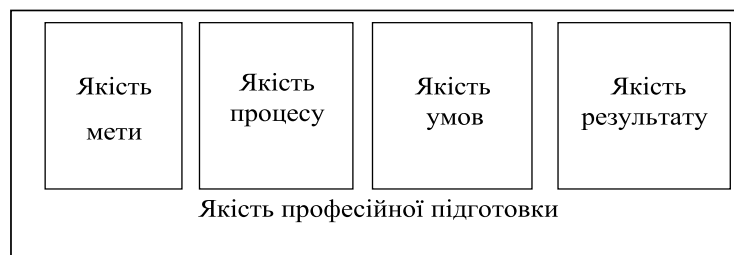

Рис. 1. Критерії якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю

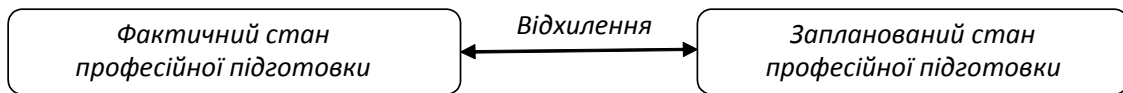

Рис. 2. Якість професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю

задоволення очікувань учасниками процесу підготовки [4] або ступенем досягнення поставленої мети [4] (рис. 2.), причому якість буде тим вищою, чим менша величина відхилення між фактичним станом професійної підготовки студентів фінансово-економічної спеціальності і планованим.

Інформаційною основою управління якістю є моніторинг, спрямований на отримання оперативної та об'єктивної інформації про якість результатів підготовки та умов їх досягнення, тому основною метою управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери вважаємо забезпечення інформацією про якість їх підготовки в будь-який момент часу всіх зацікавлених сторін, а саме суспільства, держави, роботодавців, студентів і безпосередньо ЗВО, який здійснює підготовку.

Проаналізувавши вимоги зацікавлених сторін до рівня якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, ми виділили такі критерії:

- сукупність теоретичних знань випускників та здатність їх застосовувати на практиці;
- сукупність сформованих практичних умінь, навичок, професійних компетенцій;
- рівень розвитку професійно значущих особистісних якостей;
- рівень мотивації особистісного професійного розвитку.

Залежно від споживача якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери перераховані складники відіграють різну роль, але ЗВО має забезпечити якомога вищий рівень кожного з них. Отже, основною метою діяльності ЗВО є забезпечення високого рівня якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, всіх його складників.

Передбачалося, що розроблена система управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери виконуватиме низку функцій, серед яких:

- аналітико-інформативна полягає в отриманні, аналізі та поширенні інформації про стан підготовки в будь-який момент часу, дає змогу оцінити характер і особливості процесу підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери; визначенні відповідності отриманих результатів цілям і задачам діяльності ЗВО; виявленні причин сучасних тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери;
- контролююча полягає в постійному спостереженні за результатами професійної підготовки май-

бутніх фахівців фінансово-економічної сфери та контролі за виконанням планів і відповідністю дій згідно з рекомендованими коригуючими заходами;

- стимулююче-мотиваційна забезпечує стимулюючий вплив на всіх суб'єктів системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, полягає в безпосередньому впливі зібраної інформації на свідомість і мотиви учасників процесу підготовки;

- прогностична забезпечує прогнозування результатів процесу підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, дає змогу обґрунтовано розробляти плани на найближче і віддалене майбутнє;

- коригувальна полягає в своєчасному реагуванні на виявлені помилки у підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, запобіганні негативним явищам, проблемам у процесі підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, а також у розробленні рекомендації обґрунтованих заходів щодо їх своєчасного усунення.

Вважаємо, що в цілісності і взаємозв'язку виділених функцій система управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців соціально-економічної сфери дасть змогу реалізувати свою мету та істотно удосконалити професійну підготовку студентів цих спеціальностей. Якість професійної підготовки є складним педагогічним явищем, яке можна розглядати і як систему, і як процес, який здійснюється під час збору, обробки, систематизації, аналізу, оцінки та інтерпретації моніторингової інформації, прогнозу подальшого розвитку та складання коригувальних заходів. Ці процеси визначають етапи впровадження розробленої системи, коли результат попереднього етапу наповнює змістом наступний. Основними етапами імплементації розробленої системи в освітню практику ЗВО визначено:

- підготовчий передбачає планування дослідження, розробку програми, ознайомлення з нормативними документами;
- основний етап об'єднує в собі етап безпосереднього збору, вимірювання, оцінки інформації та етап її систематизації та узагальнення;
- заключний є етапом прийняття рішень.

У межах дослідження систему управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, що відповідає вимогам європейських стандартів, трактуватимемо як сукупність систематично здійснюваних видів діяльності ЗВО, спрямованих на створення організаційних, технічних, економічних та соці-

альних умов, що гарантують належний рівень і стабільність якості освітньої діяльності студентів окреслених спеціальностей.

Основою впровадження та функціонування авторської системи є стандарт ISO 9001, діє до 2015 «Система управління якістю. Вимоги». Ним визначено вимоги, яким повинна відповідати система якості, щоб гарантувати постійну відповідність результатів освітньої діяльності вимогам замовника. Система управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю регламентує діяльність усіх співробітників ЗВО, які впливають на якість кінцевого результату і на задоволеність споживачів (замовників).

Поряд з цим ураховувалося, що розроблення системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців має бути спрямоване на вирішення головного завдання: створити якість і цінність такої підготовки невід'ємною частиною процесу її надання, а це означає, що не тільки підготовка і процес її надання є невіддільними, а й категорії «якість» і «підготовка» слід розглядати як взаємозв'язані.

Висновки. Базуючись на наукових позиціях багатьох авторів, апелюючи до необхідності дотримання вимог інтегративності, функціональності, відкритості, цілісності, структурованості експериментальних систем, конкретизовано структурні компоненти системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, кожен з яких відбиває її динамічність, інтегральні властивості цілого та характеризується наявністю стійких, повторюваних причинно-наслідкових зв'язків (закономірностей). Водночас слід зауважити, що кожен компонент педагогічної системи володіє певним «ступенем свободи», що сприяє взаємозбагаченню ланок системи шляхом доцільної творчої діяльності викладачів і студентів. Тому розроблена система є відкритою і нелінійною, що самоорганізовується шляхом систематичного обміну інформацією між суб'єктами освітнього процесу (викладачами і студентами). Розглянемо детальніше структурні компоненти авторської системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю:

– *цільовий* відбиває генеральну мету реалізації системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю – забезпечення високої якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю;

– *методологічний* ретранслює теоретичні основи дослідження;

– *процесуальний блок* характеризує практичний складник організації процесу управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, що здійснювалася шляхом організації внутрішньої та зовнішньої

підсистем забезпечення якості професійної підготовки студентів;

– *аналітично-оцінковий* розкриває критеріальні характеристики якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, показники та рівні сформованості професійної компетентності студентів цих спеціальностей;

– *результативний* відображає результат – досягнутий рівень якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо в розробці рекомендації щодо ефективного управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабкова-Пилипенко Н.П. Формування лідерських якостей майбутніх економістів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Ялта. 2011. 242 с.
2. Булавенко О. Проектирование содержания и технологии непрерывного экономического образования в профессиональных учебных заведениях : автореф. дис. на соискание научн. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.08. Брянск, 2007.
3. Войнаровська Н.В. Підготовка бакалаврів з економіки у вищих навчальних закладах США : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Вінниця, 2011. 20 с.
4. Іванченко Є. Професіоналізм як складник компетентності економіста та його оцінювання в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Педагогіка і психологія»*. № 9/1. Вип. 15. 2009. С. 178–186.
5. Новікова Н.М. Професійні стандарти підготовки: зміст, світовий досвід та українські реалії. *Вісник: Економіка. Проблеми економічного становлення*. 2013. № 4. С. 46–51.
6. Рябенко В. Проблема якості вітчизняної вищої освіти в контексті освітніх реформ: ретроспектива й сучасність з позицій світоглядно-компетентнісного підходу. *Вища освіта України*. 2015. № 1. С. 12–27.
7. Сацик В. Дублінська модель універсальних характеристик компетенцій (Дублінські дескриптори). Сайт «Освітні тренди», 25 травня 2014. URL: http://www.edu-trends.info/dublin_descriptors/.
8. Сидоренко Н. Внутрішнє забезпечення якості вищої освіти в Україні як суспільно-освітній пріоритет. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016, № 4(31). С. 81–86.
9. Трякіна О.О. Концепції професійних стандартів: міжнародний досвід. VII Міжнародна науково-практична конференція «Наука в інформаційному просторі» (29–30 вересня 2011 р.). URL: http://www.confcontact.com/20110929/pe_tryakina.php.
10. Харківська А.А. Теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06. Луганськ, 2012. 440 с.